

ЗАЦВЕРДЖАНА

Пастанова
Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь
28.11.2023 № 363

Вучэбная праграма факультатыўных заняткаў
«Беларускія землі ў складзе Расійскай імперыі: фарміраванне
індустрыяльнага грамадства і нацыі (канец XVIII – пачатак XX ст.)»
для VIII класа устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы
агульнай сярэдняй адукацыі

ГЛАВА 1 АГУЛЬНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

1. Дадзеная вучэбная праграма факультатыўных заняткаў «Беларускія землі ў складзе Расійскай імперыі: фарміраванне індустрыяльнага грамадства і нацыі (канец XVIII – пачатак XX ст.)» (далей – вучэбная праграма) прызначана для VIII класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі.

2. Дадзеная вучэбная праграма разлічана на 35 гадзін: пры вывучэнні вучэбнага матэрыялу на працягу вучэбнага года (1 гадзіна на тыдзень, 2 гадзіны – рэзервовы час).

3. Мэта – авалоданне вучнямі асновамі сістэматызаваных ведаў аб падзеях, з’явах, працэсах, тэндэнцыях у гісторыі Беларусі канца XVIII – пачатку XX ст. на падставе працы з адпаведнымі дакументамі, матэрыяламі крыніцазнаўчага характару і літаратурнымі вобразамі у іх узаемасувязі і ўзаемаабумоўленасці.

4. Задачы:

сістэматызацыя і абагульненне тэарэтычнага, факталагічнага і ацэнчнага кампанентаў вучэбных гістарычных ведаў аб гісторыі Беларусі канца XVIII – пачатку XX ст.;

асэнсаванне вучнямі асноўных тэндэнцый развіцця беларускіх зямель у складзе Расійскай імперыі і фарміраванне на гэтай падставе інтэлектуальных якасцей асобы, неабходных для аналізу сацыяльнай рэчаіснасці;

стварэнне ўмоў для фарміравання грамадзянскага патрыятызму і нацыянальнай самасвядомасці вучняў, пачуцця гонару за культурна-гістарычныя дасягненні беларускага народа.

5. Рэкамендуемыя формы і метады навучання.

Пры арганізацыі факультатыўных заняткаў варта ўлічваць, што гісторыя Беларусі канца XVIII – пачатку XX ст. можа вывучацца як частка расійскай гісторыі, гэта значыць у кантэксце сусветнай, і на краязнаўчым узроўні, што прадугледжвае працу з дакументальнымі матэрыяламі мясцовага характару.

Для правядзення факультатыўных заняткаў эфектыўнай будзе арганізацыя самастойнай практыка-арыентаванай дзейнасці па засваенні адпаведнага зместу праз фарміраванне ўменняў, звязаных з арыентацыяй у вучэбным інфармацыйным асяроддзі. На аснове атрыманых на ўроках гісторыі Беларусі ведаў вучні самастойна рашаюць пазнавальныя задачы, выконваюць праблемныя заданні, праводзяць даследаванне, прадстаўляюць вынікі сваёй індывідуальнай ці калектыўнай дзейнасці. Сярод рэкамендуемых форм арганізацыі вучэбна-пазнавальнай дзейнасці можна адзначыць

практычныя заняткі, семінары, дыскусіі, распрацоўку праектаў з выкарыстаннем комплексу гістарычных крыніц.

6. Вучні, якія засвоілі змест дадзенай вучэбнай праграмы, павінны:

6.1. ведаць:

храналагічныя рамкі гістарычных падзей, з’яў, працэсаў, вызначаць у іх асобныя этапы і перыяды;

паслядоўнасць, працягласць гістарычных падзей, з’яў, працэсаў;

гістарычныя падзеі, дзейнасць гістарычных асоб;

палітычнае становішча беларускіх зямель;

6.2. умець:

вызначаць у гістарычных тэкстах структуру гістарычнага часу (эпоха, перыяд, стагоддзе, год);

вызначаць месцазнаходжанне вывучаемых гістарычных аб’ектаў, выяўляць змяненні на гістарычнай карце;

параўноўваць гістарычныя падзеі, з’явы па ўказаных крытэрыях;

раскрываць прычынна-выніковыя сувязі паміж гістарычнымі падзеямі, з’явамі, працэсамі;

абагульняць гістарычныя факты, фармуляваць на іх аснове вывады;

класіфікаваць і сістэматызаваць гістарычныя факты і паняцці;

пераводзіць тэкставую інфармацыю ў знакава-сімвальную і наадварот;

раскрываць значэнне гістарычных паняццяў;

канкрэтызаваць гістарычныя паняцці фактамі і прыкладамі.

ГЛАВА 2 ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

VIII клас (35 гадзін)

Беларусь на зыходзе феадалізму: канец XVIII – сярэдзіна XIX ст.
(12 гадзін)

Беларускія землі ў канцы XVIII – пачатку XIX ст. Вызначэнне змен у грамадска-палітычным уладкаванні беларускіх зямель пасля іх далучэння да Расійскай імперыі. Характарыстыка сацыяльна-эканамічнай палітыкі царскага ўрада ў дачыненні да насельніцтва Беларусі.

Беларусь у Айчынай вайне 1812 г. Характарыстыка баявых дзеянняў на тэрыторыі Беларусі. Вызначэнне адносін розных сацыяльных груп да вайны. Аналіз становішча насельніцтва ў час вайны і яе вынікаў для Беларусі.

Грамадска-палітычны рух на беларускіх землях у першай трэці XIX ст. Вызначэнне мэт і складу ўдзельнікаў тайных арганізацый і таварыстваў на беларускіх землях. Характарыстыка іх дзейнасці.

Паўстанне 1830–1831 гг. на беларускіх землях. Аналіз прычын, ходу і вынікаў польскага паўстання 1830–1831 гг. на беларускіх землях. Вызначэнне сацыяльнага складу яго ўдзельнікаў і прычын паражэння.

Палітыка царскага ўрада ў беларускіх губернях у 1830–1840-я гг. Вызначэнне накірункаў палітыкі расійскага ўрада ў Беларусі пасля паўстання 1830 – 1831 гг. Характарыстыка мерапрыемстваў самадзяржаўя, накіраваных на падрыў пазіцый шляхты.

Канфесійнае становішча ў канцы XVIII – першай палове XIX ст. Параўнальны аналіз стану асноўных хрысціянскіх канфесій Беларусі пасля далучэння да Расіі. Вызначэнне прычын ліквідацыі ўніяцкай царквы.

Развіццё сельскай гаспадаркі ў першай палове XIX ст. Характарыстыка гаспадарчага развіцця вёскі. Вызначэнне сацыяльна-прававога становішча сялян.

Спробы рэфарміравання сельскай гаспадаркі ў першай палове XIX ст. Вылучэнне і аналіз асноўных накірункаў рэформы П. Кісялёва ў дзяржаўнай вёсцы. Вызначэнне прычын крызісу феадальна-прыгонніцкага ладу.

Развіццё прамысловасці і гандлю ў першай палове XIX ст. Параўнальная характарыстыка форм прамысловай вытворчасці. Вызначэнне ролі кірмашоў у развіцці гандлю. Аналіз структуры экспарту-імпарту беларускіх зямель.

Стан адукацыі ў першай палове XIX ст. Вызначэнне асноўных тэндэнцый у развіцці адукацыі на беларускіх землях. Характарыстыка навучальных устаноў розных тыпаў.

Навука ў першай палове XIX ст. Раскрыццё сутнасці працэсу станаўлення навуковых ведаў у Беларусі. Характарыстыка асноўных дасягненняў беларусазнаўства першай паловы XIX ст.

Развіццё літаратуры і мастацтва ў першай палове XIX ст. Характарыстыка дзейнасці і ацэнка ўкладу ў развіццё беларускай літаратуры Я. Баршчэўскага, П. Багрыма, В. Дуніна-Марцінкевіча. Вызначэнне галоўных рыс развіцця архітэктуры і тэатральнага мастацтва.

Развіццё капіталістычных адносін на беларускіх землях: другая палова XIX – пачатак XX ст. (19 гадзін)

Адмена прыгоннага права. Правядзенне буржуазных рэформ. Вызначэнне прычын і сутнасці сялянскай рэформы 1861 г. Аналіз і

тлумачэнне прычын сялянскіх выступленняў у адказ на рэформу. Раскрыццё характару буржуазных рэформ 60–70-х гг. XIX ст.

Развіццё капіталістычных адносін у сельскай гаспадарцы. Раскрыццё асаблівасцей развіцця капіталізму ў беларускай вёсцы парэформеннага перыяду. Характарыстыка спецыялізацыі сельскай гаспадаркі. Параўнальны аналіз прадпрымальніцкай гаспадаркі памешчыка і сялянскай гаспадаркі.

Развіццё капіталізму ў прамысловасці Беларусі ў 1860-я гг. – пачатку XX ст. Стан гарадоў. Характарыстыка прамысловага перавароту і вызначэнне яго асаблівасцей на Беларусі. Раскрыццё працэсу станаўлення фабрычнай вытворчасці. Вызначэнне змен у стане гарадоў і складзе гарадскога насельніцтва.

Стан гандлю і транспарту ў 1860-я гг. – пачатку XX ст. Характарыстыка шляхоў зносін і стану гандлю. Вызначэнне ролі чыгунак у гандлёва-эканамічным развіцці беларускіх зямель.

Сацыяльныя супярэчнасці ў вёсцы і горадзе. Характарыстыка ўмоў жыцця і працы рабочых і сялян. Вызначэнне прычын сялянскага і рабочага руху. Вызначэнне і характарыстыка асноўных форм барацьбы працоўных.

Паўстанне 1863–1864 гг. у Беларусі. Вызначэнне прычын і характару паўстання. Роля газеты «Мужыцкая праўда». Уплыў паўстання 1863–1864 гг. на ўмовы вызвалення сялян беларускіх губерняў.

Палітыка самадзяржаўя ў Беларусі ў апошняй трэці XIX ст. Аналіз сітуацыі ў беларускіх губернях пасля паўстання 1863–1864 гг. Вызначэнне асноўных накірункаў палітыкі расійскага ўрада ў нацыянальна-рэлігійным і культурным жыцці і іх ацэнка. Характарыстыка заходнерусізму.

Утварэнне палітычных партый і рухаў. Характарыстыка дзейнасці рэвалюцыйных народнікаў. Раскрыццё сутнасці праграмы групы «Гоман». Дзейнасць агульнарасійскіх сацыял-дэмакратычных арганізацый у Беларусі. Аналіз праграмных патрабаванняў Беларускай сацыялістычнай грамады і іх ацэнка.

Падзеі рэвалюцыі 1905–1907 гг. у Беларусі. Раскрыццё ходу рэвалюцыйных падзей на тэрыторыі Беларусі. Вызначэнне і характарыстыка асноўных патрабаванняў і форм барацьбы сялян, рабочых і салдат. Аналіз палажэнняў Маніфеста 17 кастрычніка і вызначэнне яго ўплыву на дзейнасць палітычных партый і рухаў.

Грамадска-палітычны рух у Беларусі ў 1906–1914 гг. Параўнальны аналіз пазіцый сацыял-дэмакратычных і беларускіх нацыянальных арганізацый. Раскрыццё ролі газеты «Наша ніва» у афармленні і развіцці беларускага нацыянальнага руху.

Рэформы П. А. Сталыпіна ў Беларусі. Раскрыццё мэт і асноўных накірункаў аграрнай рэформы. Вызначэнне сутнасці земскай рэформы і асаблівасцей яе правядзення ў Беларусі.

Фарміраванне беларускай нацыі. Вылучэнне і характарыстыка прыкмет беларускай нацыі. Аналіз умоў і асаблівасцей яе фарміравання. Роля газеты «Наша ніва» у культурным развіцці Беларусі.

Развіццё адукацыі і навукі ў 1860-я гг. – пачатку XX ст. Характарыстыка стану пачатковай і сярэдняй адукацыі на беларускіх землях. Вызначэнне цяжкасцей і перашкод у развіцці адукацыі і навукі. Характарыстыка асноўных дасягненняў беларусазнаўства другой паловы XIX – пачатку XX ст.

Нацыянальная літаратура ў 1860-я гг. – пачатку XX ст. Вызначэнне ўмоў развіцця беларускай літаратуры. Вылучэнне асноўных напрамкаў творчасці Ф. Багушэвіча, Цёткі, Янкі Купалы, Якуба Коласа, М. Багдановіча і тлумачэнне іх укладу ў нацыянальную культуру.

Станаўленне беларускага тэатра. Вызначэнне асаблівасцей зараджэння беларускага прафесійнага тэатра. Характарыстыка асобы І. Буйніцкага і яго ролі ў развіцці тэатральнага мастацтва.

Развіццё мастацтва. Характарыстыка творчай дзейнасці майстроў жывапісу. Вызначэнне новых рыс у развіцці архітэктуры і горадабудаўніцтва.

Становішча Беларусі ў гады Першай сусветнай вайны. Характарыстыка настрояў у беларускім грамадстве, выкліканых пачаткам ваенных дзеянняў. Раскрыццё сутнасці германскага акупацыйнага рэжыму ў Заходняй Беларусі.

Лютаўская рэвалюцыя 1917 г. у Беларусі. Характарыстыка крызісных з’яў у грамадстве. Вызначэнне прычын і ўмоў звяржэння самадзяржаўя. Рэвалюцыйныя падзеі на беларускіх землях.

Палітычная сітуацыя ў Беларусі вясной – летам 1917 г. і яе абвастрэнне. Размежаванне палітычных сіл пасля Лютаўскай рэвалюцыі. Характарыстыка дзейнасці беларускага нацыянальнага руху.

Выніковае абагульненне (2 гадзіны)